

**“L’acció social des de les
ENTITATS D’ESGLÉSIA.
El seu paper en la
cohesió social a Catalunya”**

Dossier de premsa

Març 2014

Recerca promoguda per

Xarxa d'Entitats
Socials d'Església

Coordinació
**FUNDACIÓ
PERE TARRÉS**
Universitat Ramon Llull

Entitats col·laboradores

La recerca ha rebut el suport de

Direcció General d'Afers
Religiosos

Generalitat de Catalunya
Departament de Governació
i Relacions Institucionals

Agència de Gestió d'Ajuts
Universitaris i de Recerca

Generalitat de Catalunya
Departament d'Economia i Coneixement
Secretaria d'Universitats i Recerca

Comissionat
d'Afers Religiosos

 **FUNDACIÓ
PERE TARRÉS**

Index

1. Presentació	3
2. Context de les entitats d'Església	3
3. Objectius i metodologia	4
4. Tres elements identificatius	4
5. Les entitats d'Església en xifres	5
6. Elements i reptes de contribució social	6
7. Institucions impulsores i autors	10
8. Publicació amb Editorial Claret	12
9. Jornades de presentació a Barcelona, Girona, Tarragona i Lleida	13

1. Presentació

Quina és la realitat de les entitats d'Església a Catalunya? Quina aportació fan a la cohesió social? Quin són els principals reptes per enfortir les organitzacions i la seva acció social? A aquestes i altres qüestions contesta la recerca "L'acció social des de les entitats d'Església. El seu paper en la cohesió social a Catalunya" dirigida per la Fundació Pere Tarrés amb la col·laboració del Campus Docent Sant Joan de Déu (Universitat de Barcelona) i la Càtedra d'Inclusió Social (Universitat Rovira i Virgili).

Els resultats han estat recollit en un llibre que ha publicat l'Editorial Claret i que es presentaran en diverses jornades que tindran lloc durant el mes de març i abril a Barcelona, Girona, Tarragona i Lleida. La recerca, on han participat més de 40 entitats cristianes de Catalunya, ha estat promoguda per la Xarxa d'Entitats Socials d'Església i ha rebut el suport de la Direcció General d'Afers Religiosos de la Generalitat de Catalunya, l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca de la Generalitat de Catalunya i el Comissionat d'Afers Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona.

2. Context de les entitats d'Església

Les entitats socials d'Església (ESE) a Catalunya es troben immerses en canvis profunds en el seu entorn que estan portant a una crisi del model benestar social, a l'existència de fronteres borroses entre administracions, ONL (Organitzacions No Lucratives) i empreses, i a noves necessitats de la població a les quals s'ha de donar resposta.

En aquest nou context, és necessari que les entitats d'Església generin una complicitat social per multiplicar efectes transformadors en la societat. En part, això es compleix a través de posar en valor la contribució social que es genera amb les seves intervencions, explicar els seus serveis i poder mostrar com la seva actuació té una incidència que afavoreix la cohesió social de Catalunya.

3. Objectius i metodologia

La finalitat de l'estudi és conèixer la realitat de les ESE i la contribució d'aquestes a la cohesió social a Catalunya. A més d'identificar quins són els reptes i aspectes a enfortir tant en les entitats com en l'acció social que porten a terme i elaborar recomanacions per a l'enfortiment.

La recerca s'ha plantejat en dues fases. Una primera, basada en una metodologia qualitativa. Durant l'any 2013, es van fer entrevistes en profunditat i tallers en els quals han participat més de 40 entitats de tot Catalunya.

Aquesta primera fase de la recerca s'ha centrat en els següents objectius: conèixer de què estem parlant quan fem servir l'expressió "entitats socials d'Església", en quins elements es concreta la seva contribució social i quins són els seus reptes de futur.

Aquests objectius conformen les bases per desenvolupar una segona fase de la recerca que es realitzarà durant l'any 2014 i que tindrà per objectiu quantificar la contribució social d'aquestes organitzacions.

4. Tres elements identificatius

Segons la recerca, les entitats socials d'església s'identifiquen per 3 característiques principals:

- **Les persones com a transmissores de la identitat cristiana** → persones religioses o laiques que conformen les entitats i treballen des d'uns valors determinats.

En l'acció quotidiana d'aquestes persones, es genera un estil de fer les coses que té com a preocupació central la dignitat de la persona, l'acollida, el tracte proper i personal. Treballar per una intervenció alliberadora de la persona. L'experiència cristiana d'alliberament està feta de gestos, paraules i actuacions que aposten per l'autonomia de la persona, perquè l'altre es pugui valdre per sí mateix, així com de gestos de solidaritat, de comprensió, de perdó, de misericòrdia, especialment quan sembla que tot s'ensorra.

- **La transformació social com a objectiu identitari** → Es treballa per una societat més justa, a través de la incidència política i social, fent denúncia de les situacions i esdevenint la veu dels més pobres.

- **L'espiritualitat en l'acció social** → Sovint quan es parla d'espiritualitat s'associa a evangelitzar i, per tant, aquesta dimensió es rebutja, ja que aquesta no és un objectiu de l'acció social. D'altra banda, és cert que l'espiritualitat és una dimensió fonamental de la persona i que, en el rerefons de la intervenció, és la inspiració en l'Evangelí la que marca l'estil d'acompanyament.

Amb tots els elements que defineixen aquests trets identitaris, i amb el necessari diàleg que s'ha d'establir amb un món plural i divers, sovint apareix en les entitats socials d'Església la clara consciència de que no es pot perdre la identitat religiosa de la seva acció social, com a accent que marca una manera de fer pròpia, malgrat no sempre saben com fer-ho.

5. Les entitats socials d'Església en xifres

La recerca ha suposat una aportació notable pel que fa a determinar l'univers d'estudi. És a dir, a descobrir quantes entitats socials d'Església existeixen a Catalunya.

Després d'estudiar fonts documentals i estadístiques, **l'estudi calcula que existeixen aproximadament un miler d'entitats socials d'Església a Catalunya que realitzen acció social**. De moment, l'estudi ha pogut recopilar unes 658 amb els següents resultats: el 51% es localitzen a la comarca del Barcelonès. La resta d'entitats estan molt repartides per tot el territori. Per exemple, el 8,7% al Vallès Occidental, el 6,3% al Maresme, el 5,2% al Baix Llobregat i el 4% al Segrià. Aquestes xifres s'acabaran de quantificar en la segona fase de l'estudi.

Quantificar les entitats socials d'Església no ha estat una tasca fàcil, atès que no existeix cap registre o llistat amb les entitats amb els criteris marcats. S'han tingut en compte fonts com ara el Llibre Blanc del Tercer Sector Cívico-Social (2003) que assenyala que el 21% de les entitats catalanes basen els seus principis en l'ideari cristià. També les dades facilitades per l'Observatori del Tercer Sector, encarregat d'elaborar l'Anuari del 2013 del Tercer Sector Social de Catalunya asseguren que el percentatge d'entitats d'inspiració cristiana és del 16,8%, xifra que extrapolant-la a l'univers d'estudi correspon a unes 1.142 entitats (quantitat molt similar a la del llibre blanc citat).

6. Elements i reptes de la contribució social

La recerca ha demostrat que la contribució social de les entitats socials d'Església es concreta en 8 elements.

1. Empoderament i creixement personal dels destinataris de l'acció

Les entitats socials d'Església tenen com a principal missió millorar la qualitat de vida de les persones a les que s'adrecen i empoderar-les per assolir l'autonomia personal des d'uns valors determinats. No obstant això, la complexitat social en la qual actuen aquestes organitzacions les obliga avançar en la gestió i professionalització de la metodologia d'intervenció, sense perdre de vista la identitat cristiana.

Els reptes que han d'afrontar les entitats en aquest àmbit són:

- Posar en marxa espais de reflexió sobre la praxis per tal de valorar que fan, com ho fan i introduir possibles millores en la intervenció.
- Avaluar de manera sistemàtica les intervencions per conèixer la seva efectivitat i l'impacte en els destinataris.
- Acompanyar en el desenvolupament personal per tal de generar uns hàbits d'empoderament (proactivitat amb valors, valorar les pròpies capacitats, mantenir una visió personal de futur, fer les coses amb sentit de responsabilitat i cooperació i valorar l'aprenentatge continuat).
- Compaginar l'atenció a les necessitats bàsiques creixents amb l'acompanyament d'aquestes persones i amb programes de prevenció per tal de promoure l'autonomia de les persones.
- Avançar en la reflexió sobre com incorporar l'espiritualitat en la intervenció social, conciliant el respecte a la llibertat religiosa i la identitat cristiana, per tal de vetllar per l'ideari.

2. Desenvolupament comunitari des d'un treball col·laboratiu

Les entitats socials d'Església fan un servei de proximitat, coneixen el territori, detecten necessitats emergents i es relacionen amb els agents socials. No obstant això, el context actual de crisi les està obligant a pensar com redefinir la intervenció comunitària i el tipus de treball col·laboratiu que desenvolupen.

Els reptes que han d'afrontar les entitats en aquest àmbit són:

- Participar en espais de **trobada i debats comunitaris**, fomentant el diàleg interreligiós i intercultural, per tal d'enfortir la cohesió social del territori i per un major reconeixement social de l'entitat.
- Desenvolupar **metodologies d'intervenció comunitària** i en xarxa per tal d'oferir una atenció integral en benefici de la comunitat.
- **Desenvolupar sinergismes**, basats en relacions de confiança i comunicació empàtica, amb altres agents públics i privats per tal de multiplicar l'impacte de les intervencions.
- Sistematitzar la detecció de necessitats de la comunitat, a partir del coneixement propi i/o fonts secundàries, per tal d'identificar i seleccionar els programes d'intervenció més adients.

3. Incidència i transformació social

Les entitats socials cristianes cerquen la promoció i la transformació social per a la millora d'un model social que és injust i desigual i que deixa a moltes persones fora. No obstant això, aquest treball no és pot limitar a l'atenció de les persones més vulnerables. Aquestes han d'avançar en la difusió de missatges de sensibilització i denúncia social, des de la identitat cristiana, sobre la situació que pateixen les persones més vulnerables i sobre causes que porten a l'exclusió social d'aquestes.

Els reptes que han d'afrontar les entitats en aquest àmbit són:

- **Conèixer l'impacte de les intervencions** que desenvolupen per tal d'avançar en la transparència i rendició de compte i d'obtenir una major credibilitat i reconeixement social.
- Millorar la **gestió de la comunicació** externa per tal que es visibilitzi l'acció social que es porta a terme.
- Guanyar presència pública a través de la **denúncia i incidència política**, des dels valors de l'Evangeli, per tal de generar complicitats amb l'entorn i crear massa crítica per a l'assoliment dels objectius socials.

4. Desenvolupament professional i personal dels equips de treball

Seguint l'ideari cristià, les entitats socials d'Església tenen cura de les persones que hi treballen (contractats i voluntaris). No obstant això, en la mesura que han crescut i s'han professionalitzat, s'han diversificat els perfils i s'ha anat diluint la transmissió de la identitat i raó de ser d'aquestes organitzacions. A més, la complexitat social a la qual han de donar resposta demanda noves competències professionals.

Els reptes que han d'afrontar les entitats en aquest àmbit són:

- Treballar per a què totes les persones de l'entitat **comparteixin els valors** i l'estil de l'organització per tal de mantenir la seva identitat.
- Comptar amb **equips de treball correctament capacitats** per tal de realitzar una intervenció adient a la realitat de l'entitat i de la persona que està davant.
- Comptar amb espais de trobada i reflexió per tal de **compartir sinèrgies, formes de fer, així com neguits i preocupacions** sobre la gestió i atenció social de les entitats
- Comptar amb espais que ajudin a **canalitzar les emocions i incerteses** que es generen les intervencions per tal d'acompanyar als equips de treball.
- Comptar amb un **model de voluntariat** per tal d'acompanyar a aquestes i promoure la seva identificació i implicació amb l'entitat.
- Avançar en la reflexió sobre **com incorporar l'espiritualitat** en la gestió dels equips, conciliant el respecte a la llibertat religiosa i la identitat cristiana, per tal de vetllar per l'ideari.

5. Participació interna

Un dels valors de la doctrina social d'Església és la participació de les persones. Un valor que es veu reforçat actualment per les demandes de la societat i que es reflecteix en els marcs normatius de serveis socials.

Els reptes que han d'afrontar les entitats en aquest àmbit són:

- **Definir els canals, espais i graus de participació** per tal d'implicar els equips de treball i els destinataris i generar coresponsabilitat de la marxa de l'entitat.

- **Definir les funcions i responsabilitat** tant dels òrgans de govern com dels equips de treball per tal de clarificar el grau de participació en la presa de decisions.
- **Millorar la comunicació interna** per tal de difondre i compartir el dia a dia de l'organització.

6. Mobilització de la base social

Les entitats socials d'Església són organitzacions que compten amb el suport d'una base social àmplia, ja siguin socis, voluntaris, contractats o donants. No obstant això, el context actual porta a les entitats a generar noves i més complicitats amb la societat. Els reptes que han d'afrontar les entitats en aquest àmbit són:

- **Convidar a la ciutadania a col·laborar** amb elles per tal que se sumin a la construcció d'una societat més justa.
- **Millorar les eines de col·laboració amb el món empresarial** per tal d'implicar-los en l'assoliment dels objectius de l'entitat i amb guanys per ambdues parts.
- **Avançar en la transparència i rendició de comptes** per tal generar confiança en la societat.
- **Incorporar les eines 2.0** per tal d'apropar-se a nous segments de la ciutadania.

7. Contribució econòmica

Estem en una societat on el que no és quantificable no existeix i on el valor dels diners és una de les mesures de referència fonamental. L'acció social es caracteritza per la seva intangibilitat i, per tant, difícilment mesurable. No obstant això, hi ha algunes xifres econòmiques que poden ajudar a dimensionar el volum econòmic que es posa al servei de les persones més vulnerables.

Els reptes que han d'afrontar les entitats en aquest àmbit són:

- **Incorporar eines adaptades** a la realitat de cada entitat que facilitin la sistematització de les dades **per tal de mesurar la contribució en terme monetaris**.

- **Quantificar econòmicament l'aportació del voluntariat** per tal de posar en valor la solidaritat.
- **Quantificar els fons recaptats** i el volum destinat a la intervenció per tal de posar en valor la transferència de les rendes.
- **Quantificar la contribució** de les entitats socials d'Església al benestar material de la societat catalana (a través de PIB) per tal de posar en valor el pes econòmic d'aquestes organitzacions.

8. Complementarietat a l'estat del benestar

Posar l'accent en la persona i en la seva dignitat, tal i com diu l'Evangelí, porta a aquestes entitats a fer-se càrrec de les persones més associades a la pobresa i l'exclusió social. I, sovint, a innovar en la prestació de serveis posant en marxa noves iniciatives que acaben formant part de la cartera de serveis.

Els reptes que han d'afrontar les entitats en aquest àmbit són:

- Fer un replantejament estratègic i **introduir els canvis** necessaris per tal de donar resposta als criteris i **estàndards de qualitat i eficiència** que estableix el nou marc legal de serveis socials.
- Avançar en la **creació de complicitats i sinèrgies amb les administracions** per tal de participar en el procés de desplegament i avaluació dels serveis.
- **Reflexionar entorn el rol que han de desenvolupar les entitats socials d'Església respecte les administracions públiques** per tal de posicionar-se sobre la funció social (complementarietat, subsidiarietat, etc.) i sobre el grau d'independència d'aquestes.

7. Institucions impulsores i autors

La recerca que es presenta a continuació neix de la proposta de la Xarxa d'Entitats Socials d'Església al Campus Docent Sant Joan de Déu (Universitat de Barcelona), la Càtedra d'Inclusió Social (Universitat Rovira i Virgili) i la Fundació Pere Tarrés (Universitat Ramon Llull). Els resultats que s'ofereixen en aquesta publicació han estat possibles gràcies a la participació de més de 40 entitats en el procés de treball i al finançament de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR), la Direcció General d'Afers Religiosos del Departament de Govern i Relacions Institucionals de la Generalitat de Catalunya i del Comissionat d'Afers Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona.

La xarxa d'entitats socials d'Església

L'any 2011 es va constituir la Xarxa d'entitats socials d'Església format per 27 organitzacions catalanes que realitzen acció social inspirades en l'Evangeli, al servei de les persones més fràgils. Està formada per entitats com ara Càritas, Jesuïtes, Fundació Pere Tarrés, Maristes, Secretariat de la URC, Salesians, Oblates, Filles de la Caritat, Centros Sociosanitarios Católicos de Catalunya, Sant Joan de Déu, el secretariat de Marginació de la Diòcesi de Barcelona, entre d'altres. Hi ha realitats diverses, grans i petites, més i menys estructurades, però totes amb carismes particulars, diocesans, de congregacions religioses o fins i tot civils. Totes amb voluntat d'acompanyar les persones.

Entre els seus objectius es troben la necessitat de compartir la fe i les diverses espiritualitats en l'atenció als més vulnerables; copsar les injustícies del món i denunciar-les; treballar per l'eficàcia i l'eficiència. Els seus objectius de treball prioritari són: el treball en xarxa, l'espiritualitat, la coordinació en el desenvolupament de les persones i la creació de projectes conjunts.

Autors de la recerca

Coordinació de la recerca

Marina Aguilar, tècnica de recerca de Consultoria i Estudis de la Fundació Pere Tarrés

Rosa Coscolla, Cap d'innovació i metodologia de Consultoria i Estudis de la Fundació Pere Tarrés.

Equip tècnic (per ordre alfabètic)

- Marina Aguilar, tècnica de recerca de Consultoria i Estudis de la Fundació Pere Tarrés.
- Dr. Angel Belzunegui, director de la Càtedra d'Inclusió Social. Membre del grup de recerca Anàlisi Social i Organitzativa, Facultat de Ciències Jurídiques Universitat Rovira i Virgili.
- Enric Benavent, professor de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés. Membre del Grup d'Innovació i Anàlisi Social (GIAS) - Universitat Ramon Llull.
- Rosa Coscolla, cap d'innovació i metodologia de Consultoria i Estudis de la Fundació Pere Tarrés.
- Laura Martínez, professora del Campus Docent Sant Joan de Déu. Membre del grup de Recerca d'Exclusió i Control Social (GRECS) de la Universitat de Barcelona i del grup d'Investigació en Infermeria, Educació i Societat (GIEES) del Campus Docent Sant Joan de Déu.
- Dra. Núria Roca i Caparà, professora del Campus Docent Sant Joan de Déu. Membre del grup de recerca EMIGRA, del CER Migracions de la Universitat Autònoma de Barcelona i del Grup d'Investigació en Infermeria, Educació i Societat (GIEES) del Campus Docent Sant Joan de Déu.

8. Publicació amb Editorial Claret

La recerca sobre l'acció social des de les entitats d'Església s'ha recollit en un llibre publicat per l'Editorial Claret.

ISBN: 978-84-9846-839-7
Col·lecció: Fora de col·lecció
PVP (sense IVA): 11,54 €
PVP (amb IVA): 12,00 €
Pàgines: 108
Mides: 15,50 x 21,50 cm
Pes: 180 grams
Enquadernació: Rústica amb solapes
Llengua original: Catalana

9. Jornades de presentació

Els resultats de la recerca es donaran a conèixer en 4 jornades de difusió que tindran lloc a les ciutats de Barcelona, Girona, Tarragona i Lleida.

Barcelona: La jornada inaugural es realitzarà el 20 de març de 2014 a Barcelona al CaixaForum. Centre Social i Cultural de l'Obra Social "la Caixa" (Av. Francesc Ferrer i Guàrdia, 6-8 08038 Barcelona), amb el programa següent:

18.00h Presentació institucional a càrrec d'un representant de la Xarxa d'Entitats Socials d'Església, i d'Enric Vendrell i Aubach, director general d'Afers Religiosos

18.20h Conferència "El cristianismo en la plaza pública" de Javier Elzo, Catedràtic Emèrit de Sociologia de la Universitat de Deusto.

19.00h Presentació de resultats a càrrec de Enric Benavent i Marina Aguilar, membres de l'equip investigador de la Fundació Pere Tarrés.

19.30h Debat obert amb el públic.

Girona: 24 de març de 2014. Auditori del Centre EspaiCaixa de Girona (Plaça Poeta Marquina, 10, Girona) amb el programa següent:

18.00 Presentació institucional a càrrec de Ramon Barnera, director de Càritas Diocesana de Girona, i d'Enric Vendrell i Aubach, director general d'Affers Religiosos.

18.10 Presentació de resultats a càrrec de Núria Roca, membre de l'equip investigador del Campus Docent Sant Joan de Déu, i de Marina Aguilar, membre de l'equip investigador de la Fundació Pere Tarrés.

18.40 Taula d'experiències moderat per un representant de Càritas Diocesana de Girona

- Incidència i transformació social, a càrrec de Raquel Carrión, responsable de l'àrea

d'acció social de Càritas Diocesana de Girona

- Participació interna, a càrrec de Joan Camps, Titular dels Salensians Sant Jordi Girona

- Apoderament i creixement personal dels destinataris, a càrrec de Lluïsa Geronès, presidenta de l'Associació Àkan

- Desenvolupament comunitari i treball col·laboratiu, a càrrec de Puri Rojo, germana i

educadora social a l'Associació per a la Promoció de la Dona Treballadora "Pare Butinyà".

19.20h Debat obert amb el públic

Tarragona: 3 d'abril de 2014. Lloc i programa pendent de concretar

Lleida: 10 d'abril de 2014. Lloc i programa pendent de concretar

.....
Per a més informació:

Àrea de premsa de la Fundació Pere Tarrés

Isabel Vergara i Nati Pareja

93 430 16 06 – premsa@peretarres.org

www.peretarres.org